



You have downloaded a document from
RE-BUŚ
repository of the University of Silesia in Katowice

Title: Maszerują strzelcy, maszerują, / karabiny błyszczą, szary strój

Author: Agnieszka Madeja

Citation style: Madeja Agnieszka. (2018). Maszerują strzelcy, maszerują, / karabiny błyszczą, szary strój. W: R. Cudak, W. Hajduk-Gawron, A. Madeja (red.), "Na wrywki : 100 cytatów z polskiej poezji i dramatu, które powinien znać także cudzoziemiec" (S. 177-180). Katowice : Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.



Uznanie autorstwa - Na tych samych warunkach - Licencja ta pozwala na kopiowanie, zmienianie, rozprowadzanie, przedstawianie i wykonywanie utworu tak długo, jak tylko na utwory zależne będzie udzielana taka sama licencja.



UNIwersYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH



Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego



Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Maszerują strzelcy, maszerują, / karabiny błyszczą, szary strój

O cytacie

To fragment refrenu jednej z najbardziej znanych polskich piosenek żołnierskich, którą w śpiewnikach można znaleźć pod różnymi tytułami: *Piechota*, *Ta szara piechota* czy *Maszerują strzelcy*. Jej pochodzenie (czas i okoliczności powstania) jest niejasne. Słowa piosenki po raz pierwszy zostały spisane prawdopodobnie pod koniec lat 20. – najwcześniejszą znalezioną drukowaną wersją *Piechoty* jest utwór zamieszczony w 1929 roku w *Wojskowym śpiewniku żołnierza polskiego* opracowanym przez księdza Bronisława Nowyka, kapelana Wojska Polskiego. Autorzy śpiewników uważają jednak, że pieśń powstała wcześniej, w okresie I wojny światowej, w LEGIONACH POLSKICH.

Można przypuszczać, że jej źródłem był napisany do melodii rosyjskiej piosenki *Czornyje oczy da białaja grudź* utwór *Ułani* Bolesława Lubicz-Zahorskiego, który zaczynał się od słów: „Nie w strojnych mundurach, bez krzyżów, bez kit”, a w innej wersji: „My w szarych mundurach bez odznak, bez kit”. Z pieśni ułańskiej Bolesław Lubicz-Zahorski stworzył wersję dla piechurów, którą otwierały słowa: „Nie nosim rabatów i szary nasz strój” albo „Nie kładziem wyłogów na szary nasz strój”. Jak to często bywa z piosenkami żołnierskimi, pierwotne wersje były zmieniane, uzupełniane, w zależności od inwencji i pamięci śpiewających, stąd aż pięć wariantów tekstu. Podaje się, że kolejne zwrotki napisał Leon Łuskino. Najprawdopodobniej zmienił także linię melodyczną, śpiewniki wydawane w latach 30. notują bowiem, że jest on autorem zarówno tekstu, jak i muzyki.

Bohaterami piosenki są żołnierze piechoty. Główny motyw tekstu – „szara piechota” – nawiązuje do umundurowania Legionów. Kolor ma jednak również inne znaczenie – „szary strój” jest tu symbolem skromności („Nie noszą lampasów, [...] ni srebra, ni złota”), poświęcenia i męstwa („w pierwszym szeregu podąża na bój”). Obserwujemy przemarsz piechurów, których bohaterstwo i duma są podziwiane, nawet „przed nimi drzewa salutują”.

O autorze i jego twórczości

Bolesław Zahorski herbu Lubicz (1887–1922) urodził się na KRESACH WSCHODNICH w rodzinie ziemiańskiej (majątek rodzinny Teklomis znajdował się na terenie późniejszego województwa wileńskiego). Działacz Polskiej Partii Socjalistycznej, został skazany na katorgę syberyjską. Po swoim powrocie i wybuchu I wojny światowej zgłosił się do Legionów. Służył w 1. Pułku UŁANÓW Legionów Polskich Beliny, jednocześnie współpracował z pismami niepodległościowymi, którym przysyłał korespondencję z frontu, artykuły wspomnieniowe, a nawet wiersze. Wydał m.in. *Pobojowisko* (1917), *Wiersze Piłsudczyka* (1919–1920?). W 1921 roku objął stanowisko kierownika sekcji wydawnictw periodycznych Biblioteki Publicznej w Warszawie. Zginął na skutek nieszczęśliwego wypadku w pracy.

Leon Łuskino (1872–1948) wychował się w patriotycznej rodzinie, angażował się w działania niepodległościowe. Kontynuując rodzinne tradycje wojskowe (jego ojciec był pułkownikiem w armii carskiej), zgłosił się, mając 17 lat, do służby w armii rosyjskiej. Wystąpił z niej w randze podpułkownika w grudniu 1917 roku. W styczniu 1920 roku objął stanowisko zastępcy szefa Departamentu Personalnego w Ministerstwie Spraw Wojskowych, a później zastępcy szefa oddziału w Sztapie Generalnym Wojska Polskiego, gdzie awansował do stopnia pułkownika. Po opuszczeniu wojska przez pewien czas był wydawcą tygodnika ludowego „Gospodarz Polski”, a potem kierował Biurem Filmowym w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych. Jako literat i kompozytor zasłynął, będąc autorem piosenek dla Hanki Ordonówny i Zofii Terné, z którymi występował wspólnie w warszawskim teatryku Qui Pro Quo.

Nawiązania

Tadeusz Kantor wykorzystał tę pieśń w przedstawieniu *Wielopole, Wielopole* (1980). Piosenka odtwarzana jest z głośników wielokrotnie, a na scenie zobaczyć można m.in. żołnierzy o szarych twarzach i dłoniach.

Utwór *Szara piechota* wykonuje grupa rockowo-metalowa Forteca, która powstała w 2006 roku. Inspiracją dla zespołu są historia i patriotyzm: „Nie chcemy, aby patriotyzm był pojmowany jedynie jako martyrologia czy gra polityczna. Jesteśmy patriotami i chcemy poprzez swoją twórczość pokazać, jakie wydarzenia i ich bohaterowie

doprowadziły do miejsca, w którym się teraz znajdujemy” (<http://vod.gazetapolska.pl/7355-forteca-szara-piechota>). Muzycy sięgają m.in. po teksty poetów tworzących w okresie II wojny światowej: Krzysztofa Kamila Baczyńskiego, Władysława Broniewskiego czy Feliksa Konarskiego.

Warto wiedzieć

- GALICJA – zob. **Daremne żale, próżny trud*
- KRESY, KRESY WSCHODNIE – zob. **Otrzyście już trzy płaczący*
- LEGIONY POLSKIE (1914–1918) – polska formacja wojskowa powstała w sierpniu 1914 roku, której początek dała Pierwsza Kompania Kadrowa utworzona w Krakowie przez JÓZEFA PIŁSUDSKIEGO. Legiony podlegały wprawdzie naczelnemu dowództwu austriackiemu, ale obowiązywała w nich komenda polska i polskie umundurowanie. Istniały dwa miejsca werbunku: wschodni – we Lwowie, i zachodni – w Krakowie. Pierwszy z nich został szybko rozwiązany, gdyż armia rosyjska zajęła tamtejsze tereny. Legiony przeformowano w trzy brygady: I Brygada – utworzona w grudniu 1914 roku pod wodzą Józefa Piłsudskiego; II Brygada – powstała w maju 1915 roku, dowodzona przez Austriaka Ferdynanda Küttnera; III Brygada – zawiązana w maju 1915 roku, kierowana przez m.in. Wiktora Grzesickiego. Mobilizacja przeprowadzona w GALICJI objęła członków niepodległościowych formacji paramilitarnych, którzy w większości stawiali się w umundurowaniu ćwiczebnym organizacji strzeleckich. Zastępowano je mundurami o charakterystycznym maskującym kolorze *feldgrau* (dosłownie niem. ‘polowa szarość’). Nakryciem głowy żołnierzy była okrągła czapka z daszkiem, ozdobiona srebrnym orłem bez korony, trzymającym w szponach tarczę z literą „S” (Strzelcy), a następnie „L” (Legiony). Pomimo wielu starań dowództwa umundurowanie Legionów Polskich do końca ich istnienia nie było ujednolicone. Powstanie Legionów zwiększało nadzieje Polaków na odzyskanie niepodległości.
- PIŁSUDSKI JÓZEF – zob. **My, Pierwsza Brygada, / strzelecka gromada*
- UŁAN – zob. **Hej, hej, ułani, malowane dzieci*

Bibliografia

Romanowski A., 1990: *Rozkwitały pąki białych róż... Wiersze i pieśni z lat 1908–1918 o Polsce, o wojnie i o żołnierzach*. T. 1–2. Warszawa.

<http://bibliotekapiosenki.pl/utwory/Piechota> [dostęp: 11.11.2016].

<http://vod.gazetapolska.pl/7355-forteca-szara-piechota> [dostęp: 11.11.2016].

<http://www.polskieradio.pl/f1dad9da-16b6-4310-881e-7cafe4fc8dd3.pdf> [dostęp: 11.11.2016].

Agnieszka Madeja